

Saara-Sofia Sirén kok ym.

Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rakennekalkin käytön ja ympäristöneuvonnan pilotointiin Saaristomeren valuma-alueella (3 000 000 euroa)

Eduskunnalle

Ehdotamme, että Saaristomeren tilan parantamiseen, ravinnevalumien ensiaputoimiin ja maatalouden ympäristöneuvontaan kohdennetaan lisämäärärahaa valtion vuoden 2026 talousarviossa. Rehevöitynyt Saaristomeri on Suomen rannikon heikkokuntoisin merialue, jonka tila ei ole parantunut. Maa- ja metsätalouden hajakuorma on meren suurin ravinnekuormituksen lähde.

Varsinais-Suomessa maaperän fosforin määrä on edelleen manner-Suomen korkein, vaikka maataloudessa mineraalifosforin käyttöä on vähennetty merkittävästi viime vuosikymmeninä ja peltojen viljavuusluokat ovat fosforin osalta lähteneet laskuun. Muutos näkyy vesistöissä hitaasti. Saaristomeren valuma-alue on ainoa jäljellä oleva Itämeren suojelukomission määrittelemä niin sanottu hot spot Suomessa.

Kipsikäsittely on tehokkain ensiaputoimi peltojen fosforivalumien vähentämiseen. Kipsiä on tähän mennessä levitetty vuosina 2020—2025 KIPSI-hankkeen voimin noin 75 000 pellohehtaari-le Suomen rannikkoalueella painottuen Varsinais-Suomeen ja Uudellemaalle. KIPSI-hanke päättyy kuluvaan vuoteen, mutta maksuton kipsinlevitys jatkuu Ahti-ohjelman ja sen määrärahojen puitteissa myös jatkossa. Saaristomeren valuma-alueen kokonaispeltopinta-ala on noin 228 000 hehtaaria, josta kipsikäsittelyn peltoalan osuus on noin 30 000 hehtaaria. Kipsikäsittely ei sovi kaikille pelloille, kuten järveen laskeville peltolohkoille, luomutiloille sekä pohjavesialueiden pelloille. Saaristomeren valuma-alueen osalta tällaisen peltoalan osuus on yli 64 000 hehtaaria.

Kyseisille pelloille soveltuvien, fosforivalumia ehkäisevien maanparannusaineiden eli rakennekalkin ja etenkin maanparannuskuitujen laajemman käytön esteenä ovat toistaiseksi olleet muun muassa tietopohjan puutteet, kustannus- ja valtiontukikysymykset sekä logistiset haasteet. Rakennekalkkia saadaan muun muassa teollisuuden sivutuotteena. Suomen ympäristökeskuksen koordinoiman, vuosina 2022—2024 käynnissä olleen RAKENNE-KUITU-hankkeen tulosten mukaan rakennekalkin käyttö pellolla parantaa maan mururakennetta ja vähentää eroosiota sekä kiintoaineeseen sitoutuneen fosforin kulkeutumista vesistöön jopa usealla kymmenellä prosentilla valuma-alueella. Lisää tietopohjaa maanparannusaineiden vesistövaikutuksista saadaan Luonnonvarakeskuksen koordinoiman AIN3-hankkeen myötä, jonka ensimmäisiä tuloksia on odotettavissa loppuvuoden 2025 aikana.

Talousarvioaloite TAA 302/2025 vp

Jotta Saaristomerén valuma-alueella saadaan nopeasti käyttöön vaihtoehtoinen, kipsiä täydentävä vesiensuojelukeino, ehdotamme rakennekalkituksen käytön laajempaa pilotointia Saaristomerén valuma-alueella vuosien 2026—2027 aikana. Kalkituspilottiin varataan 3 000 000 euron määräraha enintään 5 000 hehtaarin peltoalalle Saaristomerén valuma-alueella.

Rakennekalkkirahoituksen ehtona olisi osallistuminen määrämuotoiseen ympäristöneuvontaan maatalouden vesiensuojelun toimenpiteistä sekä muiden CAP-suunnitelman mukaisten vesiensuojelutoimien tekeminen tilalle soveltuvin osin. Neuvonta sisältäisi tilakohtaisen peltolohkojen arvioinnin ja toimenpide-ehdotukset (maanparannusaineiden käyttö, suojavyöhykkeet, kasvipeitteisyys jne.).

Tavoitteena on ymmärryksen lisääminen ravinnekuormituksen lähteistä, konkreettiset toimenpide-ehdotukset ja sitoumukset niiden toteuttamiseen. Mallina toimii John Nurmisen säätiön “Pelton perintö” -hanke, jossa neuvonta rakennekalkituksen ja muiden maatalouden vesienhallintatoimien tuen ehtona nostatti viljelijöiden aktivoitumista kokonaisvaltaiseen vesienhallintatyöhön. Pilotin osana laaditaan toimenpidesuosituksia rakennekalkin käytön ja ympäristöneuvonnan laajentamisesta velvoittavaksi osaksi maataloustukien myöntöä.

Petteri Orpon hallitus on sitoutunut vähentämään ravinnekuormitusta tehokkailla ja nopeasti vaikuttavilla toimenpiteillä. Hallitusohjelman mukaan Saaristomerén valuma-alueen maatalouden hajakuormitus tulee poistaa HELCOMin hot spot -listalta vuoteen 2027 mennessä. Maatalouden vesiensuojelun kannalta valtion keskeisimmät työkalut ovat kohdennettu rahoitus ja neuvonta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 3 000 000 euroa momentille 35.10.61 rakennekalkin käytön ja ympäristöneuvonnan pilotointiin Saaristomerén valuma-alueella.

Helsingissä 3.10.2025

Saara-Sofia Sirén kok
Johannes Yrttiaho vas
Inka Hopsu vihr
Mauri Kontu kesk
Milla Lahdenperä kok
Saku Nikkanen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Sandra Bergqvist r
Krista Mikkonen vihr
Timo Furuholm vas
Ritva Elomaa ps